

מסורת הש"ס

(א) עירובין י"ז, (ב) מוסקפת פ"ו (ה"א), (ג) זיל' אומותיו, (ד) ויני מו' כ"מ כג: ד"ה בלושפחל, (ה) וינמותו ע"י ע"ש, (ו) נעלם ע"י ע"י, (ז) נגד טעור מלחא אמר רב ששז ונפקי בוטיטא דערלא ובעינאו לעיניה ערוך ערך בעט (א, ב), שבת לז, נ"ב ע"ה. סנהד' ק"ג, (ט) תענית כ"ה, (י) נלקח סב: סנהדרין ע"ב, (כ) נ"ב ע"ה: וסס חילא ל"ר חזק ב"ר אמר רב דב"ו והסס מייילי ליה כסדי שאל מיתנות שאמר כסס רב ע"ש, (ל) שיק' לעל קודס ד"ה ורחמי וינח, (מ) פסנהדרין ע"ב.

הגהות הגר"א

[א] גברא לבירויח, ר"ע לנ"ו: [ב] שם לבירויח, ר"ע לנ"ו:

מוספי רש"י

נתקללו שכניה. מקללתא (שורובי יח): נתברכו. מקללתא (שש), למורש קפור. וסס חולכות חיות רעות ומקלות מקומות הסמוכות לה. דלוי לרעט ואי לשטני (שש), למשטי כרם. ויטס ריכס טעייב, וסכס חיל לה ססמלת לעוניה (שש), שיצא באוכלאס. שם על שסס ריחא (יבמות עו), שאם יזכה. נעלס סהא לנאות גדולתן על ישרא'. יבדקי. כמה ריכס גדולתן ויטס על האומות כששו (עירי ע), גל של עצמות. שמת, דלעס מתס נעסס גל על עמלות (סנהדרין פ). לור: כמה שנקר כששו ונפל סהא ריכס (שש ד), ריש גבריתא. שם הממנוע על הכרות, מי ילע ממנו ריזס להסקות סדומי ומי למח, וסרסס קטס חיל, ומסמלת לן כ' הממלסס והמסנש ליק לה, כלומר על דך מתמסל לכל דבר אפילו לגרמלס ללסל חיל על פיק (דש"ס ב"ב ע"א).

רב ניסים גאון

נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי. סתלקה רוחיק מישראל אף הוא אומר בשעת מיתתו שפעני ימשנאל להוכרא ושאר עמא לבידאי ועקן סגיאן עתידין למיחי על עמא עיקרה דהא בריי' בתוס' סוטה ובר' העור והורטב בסמכת שחיטת חילין (דף ע"ב) אמור אל תחמה שדור קרקפלול של ר' (הירושע) י'נשמעאל' מונח בראשי מלכיס: (א) שלשה תלמידיו הן בן עזאי בן זומא ואחר. הני בן עזאי בן זומא הן חשובין וישבין שדורין התלמידין כדרתן בכסס קדושין כפי האיט מקדש (דף סס) על שמו שאני תלמיד אין אומרים כשמעון בן עזאי ושמעון בן זומא ובספיקא קמא דמי' הרויית (דף ב) אמרי או תלמיד רואי להוראה אלא (מי שחסידיהו) נאלי צ"ל שם עזאי היה חסידותו' יתירה על חכמתו והאי אחר הוא אלישע בן אבירה וגם הוא היה גדול בתכמה ומורו ובקי בתלמידים מיהו כיון שארע לו אותו המאורע הלאה בתבונה כפי אין דבורין בעיניה (דף י) קצין בנטיטת נקרא אלישע אחר מפני שחור לאחוריו ובפיק האשחא קנינת (קדושין ד' סס) ובפיק שלוח הקן (חולין דף קמב) אמרי אלמלא לא דרשיה אחר להאי קרא מרבי יעקב בר ברוחיא לא חטא ואחר מאי חזא איכא דאמרי כי האי גונא חזא ואיכא דאמרי לישניה דגברא רבה חזא דהוה [גמיר] ליה דבר אחר אמר פה שהפיק מרגליתו ליתך נפק חטא ולפיקי מי שראוהו בחלומי דיגא מן הפורעני: (א) גדיגוני (ג) והוכיכוס) בפרק בכל מערבין (עירובין ד' כח) (ואינון) [משמע דאינון] הינדוקיי ובטיית אלא הנדוקה כי השמורה שנאמרה ששמו של רב מערבין בגודגוניות כדאקשינן עליה מבריי' מסקין בה איבעי תימא כי קאמר רב בהינדוקיי ובפרקין בגמרא דבני מערבא גרסי בר שילת בשם רב פפסועין ודגדוניות וחיולגונות מעריב בהון בעון קומי אילין אינוא אמר לון קוליי והנדוקיי ופרסחיי: (א) הורא' את המרקוליי. היא ע"ז וכבר מפורש כי בתחלה מציבין א' אבנים ב' מהן סדורין על גבי קרקע אחת בצד חברתה והשלישית על גביהן כדתניא (ע"ז דף א) אלו קאמר מרקוליא אחת מיכן ואחת מיכן ואחת על גביהן ואמר רבא כי תניא והיא בעיקר מרקוליס כל שהוא מוצב בזה המעשה בן עמר מרקוליס והיו עובדין אותו והיה עבודתו משמלך כל כפי אותו האבנים המוצבין (כדתניא) [כתרגן] בסנהדרין כ"פ ד' מיות (דף ו) הוזקו אבן למרקוליס וזו היא עבודתו כלומר ישראל שעשה כן בשוגג חייב חטאת כמורד בלא התראה נענש כן חזא רחא רב בסקל ואמרי' כגמ' (שם דף סס) דאפי' דקא מיכיון למרימא ובכס' ע"ז כ' פ' י' שישמאל (דף ו) איתא להא ברייתא שהוכרנה בכ"מ כ' פ' אלו מציאות שלו (דף כח) כאבני בית קוליס חייב להכירי ואלו הן אבני בית קוליס אחת מיכן ואחת מיכן ואחת באמצע: התורה אמרה להורגך השכם להורגו היינו דאמר רחמנא (שם שוח כ) אם במחתרת ימצא הנגב והכה וגו' והתם בסנהדרין בפרק גן ורחא בסנהדרין נידון משום סופו ואמרי' כגמ' אמר רבא מי' דמסתרת חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מימר אמר אי אולינא וקאי לאפאי מריה דבייתא ולא שביק לי קטילנא ליה ואמרה תורה בא להרגך השכם להורגו:

נתקללה ככל נתקללו שגניה. כלומר **אוי** לרשע **אוי** לשכנו: **קאס וקפוד**. חיות ועופות רעים ומזיקין את השכנים. **אכל** עי השדה ומטעי כרם שנמקללו זה ערי ישראל הנאה היא לשכנים: **אולנוסי**. חיל גדול של ששים רבוא: **חכס הרויס**. **מששני**. שהם חורשים חורעים ואני מולא מוכן: **כל אומות שוקדים וכאוס לפתחי**. עשיר היה והכל באין אכלו לסמורה: **שאס יוכה**. לעולם הבא ויראה בכבוד מלך המשיח: **יבחיין**. כמה יתר כבוד וטויל שזר מלות יומר ממנה שהיה כבוד האומות צנוה"ז: **חלזי לנהרא**. הדקין השלמים הולכים לנהר לשאוב מים: **כגני לניח**. השצורים להיכן כלומר למה הולכים ואף אמה שאמה סומא ולא תראהו להיכן מלך: **גונדא**. כת: **ורחמי דינא**. אוהבים

הרואה פרק תשיעי ברכות

נח.

משפט: **י' כחלינו ועינינו**. נקרו לעיניו: **קולפא**. מקל לרדות: **הסורה אמרה אם נא להרגך השכם להרגו**. אם נמחמתך [י'מלא] וגו' (שמות כב) לפי שזא על עסקי נפשות שידע הוא שאם (ימלא) תמנאלנו חומר לא תעמיד עצמך מלהליל ממנוך והוא נא לדעת כן שיקוס עליך ויהרגך אמרה תורה השכם אתה והרגהו^(י): **הממלכס וז מלחמס עמלק**. דלמתי צה כסא מלכות כי יד על כס יה (שמות יז) כלומר על ידי מלחמה ליי' צעמלק יתעלה כסאו: **הממנשא**. מדמכזי לשון נשיאות משמע על נשיא ראש משך ותוכל: **לכל לראש**. לכל הקס להיות לראש הוא ממנשא כלומר שהוא גזר ומעמידו: **ריש גרגיסי**. צור. הממונה על הסופרין ספירות למלאות מים כדי להסקות צהן שדומיין: ציוך

וזמא ראה אוכלוסא על גב מעלה בהר הבית אמר ברוך חכם הרויס וברוך שברא כל אלו לשמשני הוא היה אומר כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול הרש וזרע וקצר ועמר ודש וזרה וברר וטוחן והרקיד ולש ואפה ואח"כ אבל ואני משכים ומוצא כל אלו מתוקנין לפני וכמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא בגד ללבוש גזו ולבן ונפץ וטוה וארג ואחר כך מצא בגד ללבוש ואני משכים ומוצא כל אלו מתוקנים לפני כל ^(א) אומות שוקדות ובאות לפתח בתי ואני משכים ומוצא כל אלו לפני הוא היה אומר אורח טוב ^(ז) מהו אומר כמה טרחה בועל הבית בשבילי כמה בשר הביא לפני כמה יין הביא לפני כמה גלסקאות הביא לפני וכל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי אבל אורח רע מהו אומר מה טרחה טרח בעל הבית זה פת אחת אכלתי חתיכה אחת אכלתי כוס אחד שתיתי כל טרחה שטרח בעל הבית זה לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו על אורח טוב מהו אומר ^(ז) ודאיש בימי שאול זקן בא באנשים אמר ^(ז) רבא ואיתימא רב זבד ואיתימא רב אושעיא זה ישי אבלי דוד שיצא אוכלוסא ונכנס באוכלוסא ודרש באוכלוסא אמר עולא נקימינן אין אוכלוסא בבבל תנא אין אוכלוסא פחותה מששים רבוא ת"ר י'הרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו י'חכמי עובדי כוכבים אומר ברוך שנתן מחכמתו ^[א] לבירותיו י'הרואה מלכי ישראל אומר ברוך שחלק מכבודו ליראיו מלכי עובדי כוכבים אומר ברוך שנתן מכבודו ^[ב] לבירותיו א"ר יוחנן ^(ה)לעולם ישתדל אדם לרוין לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אלא אפי' לקראת מלכי עובדי כוכבים שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי עובדי כוכבים רב ששת סגי נהור הוה הוו קאזלי כולי עלמא לקבולי אפי מלכא וקם אזל בהדייהו רב ששת אישכחיה ההוא צדוקי אמר ליה חצבי לנהרא כגני לייא אמר ליה תא חזי ידיענא טפי מינך חלף גונדא קמייאא כי קא אוושא אמר ליה ההוא צדוקי אתא מלכא אמר ליה רב ששת לא קאתי חלף גונדא תניינא כי קא אוושא אמר ליה ההוא צדוקי השתא קא אתי מלכא אמר ליה רב ששת לא קא אתי מלכא חליף תליתאי כי קא שתקא אמר ליה רב ששת ודאי השתא אתי מלכא אמר ליה ההוא צדוקי מנא לך הא אמר ליה דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקינא דכתיב ”צא ועמדת בהר לפני ה' והנה ה' עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה כי אתא מלכא פתח רב ששת וקא מברך ליה אמר ליה ההוא צדוקי למאן דלא חזית ליה קא מברכת ומאי הוי עליה דההוא צדוקי איכא דאמרי חברוהי כחלינוהו לעיניה ואיכא דאמרי רב ששת” ^(ט) נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות ר' שילא ^(י)נגדיה לההוא גברא דבעל מצרית אזל אכל ביה קורצי בי מלכא אמר איכא חד גברא ביהודאי דקא דיין דינא בלא הרמנא דמלכא שדר עליה פריסתקא כי אתא אמרי ליה מה טעמא נגדתיה להאי אמר להו דבא על חמרता אמרי ליה אית לך סהדי אמר להו אין אתא אליהו אדמי ליה כאיניש ואסהדי אמרי ליה אי הכי בר קטלא הוא אמר להו אנן מיומא דגלינן מארעין לית לן רשותא למקטל אתון מאי דבעיתון עבידו ביה עד דמעייני ביה דדינא פתח ר' שילא ואמר ”לך ה' הגדולה והגבורה וגו' אמרי ליה מאי קאמרת אמר להו הכי קאמינא בריך רחמנא דדיהי מלכותא בארעא כעין מלכותא דרקינא ויהב לכו שולטנא ורחמי דינא אמרו חביבא עליה יקרא דמלכותא כולי האי יהבי ליה קולפא אמרו ליה דון דינא כי הוה נפיק אמר ליה ההוא גברא עביר רחמנא ניסא לשקרי הכי אמר ליה רשע לאו חמרי איקרו דכתיב ”אשר בשר חמורים בשרם חייה דקאזיל למימרא להו דקריניהו חמרי אמר האי ורודף הוא והתורה אמרה אם בא להרגך השכם להרגו מחייה בקולפא אמרו להואיל ואתעביד לי ניסא בהאי קרא דרשינא ליה לך ה' הגדולה זו מעשה בראשית וכן הוא אומר ”עושה גדולות עד אין חקר והגבורה זו יציאת מצרים שנאמר ”וירא אלהים את הים הגדולה וגו' והתפארת זו חמה ולבנה שעמדו לו ליהושע שנאמר ”וידום השמש וירח עמד וגו' והנצח זו מפלתה של רומי וכן הוא אומר ”וידום צנחם על בגדי וגו' וההוד זו מלחמת נחלי ארנון שנאמר ”על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' כי כל בשמים ובארץ זו מלחמת סיסרא שנאמר ”מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם וגו' לך ה' הממלכה זו מלחמת עמלק וכן הוא אומר ”כי יד על כס יה והמתנשא זו מלחמת גוג ומגוג וכן הוא אומר ”הנני אליך גוג נשיא ראש משך ותוכל לכל לראש אמר ^(ז) רב חנן בר רבא אמר ר' יוחנן אפילו ריש גרגיתא מן שמיא מנו ליה במתניתא תנא משמיה דרבי עקיבא לך ה' הגדולה זו קריעת ים סוף והגבורה זו מכת בכורות והתפארת זו מתן תורה והנצח זו ירושלים וההוד זו בית המקדש: ת"ר

תורה אור השלם

- וְשִׁמְתִּיהָ לְמֹרֶשׁ קֶפֶד וְאֶגְמִי מִים וטאטאתיה ב' במטאטא השומר י'נאם י' צבאות: ושיהיו יד כג' ולשמן שמרון לעי השדה' ולמשיני כרם ותרתי' לני' אַגְנִיָּה ויִסְדִּיָּה אֶגְלָה
- מיהא ו
- בושה אמכם מאד תפריד וילדתכם נהגו אחרית' גוים מדרב ציה ותרבך'ך
- זכר כי תשיגא פעלו אשר איוב לו דר
- לכן יראתו אַנְשֵׁים לא יָרֵאֻהוּ כָּל תַּבְּמִי לָבִי
- איוב לו דר
- וידן כן איש אפרתי הנה מבית לחם ותהיה ושמו ישי ולו שבעת בנים ותאיש בימי שאול וכן בא באַנְשֵׁים שמואל או יו יב
- ויאמר צא ונעמד בקר לפני י' ונחג' י' עבר וריתן גדולה ותקן מפרק הרים ומשבר סלעים לפני י' לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש י' ואחר הרעש אש לא באש י' ואחר האש קול דממה דקה: מלכיס א' ט יא
- י' תגדלה ותגבורה ותהפארת ותהוד' בי כל בשמים ובארץ י' הממלכה והתנצח' לכל לראש: דברי הימים א' כט יא
- ותענקה על פלגשיהם אשר בשר ותמוריס בשרם ותרבת סוסיס ודקתם: ויחזקא כג כ
- עשה גדלות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר: איוב ט י
- ותרא ישראל את ה' והגדילה עשה י' במצרים י' ויירא העם את י' ואימנו ביי' ובמשינה עבד: שמות י' לא
- וידם השמש וירח עמד
- פרדה
- פרדה

עד זקם גוי אִיבִיו הָלָא היא כתובה על ספר הַשֵּׁר וַיַּעֲמֵד הַשֶּׁמֶשׁ בְּחַזֵּי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אָץ לְבֹא בְיוֹם תַּמִּיּוֹ: י' י' 13. פרה דרביה לביד ומעמיס אין איש אשר ואַדְרָבָם באפי ואַרְמִסָם פְּחָמְתוּ וַיִּזְחַן וַיָּצֵחַ עַל בְּגָדֵי וְכָל מַלְבוּשֵׁי אֲנָאֲלָתָּ: ישיהו י' 14. מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא: שופטים ה' כ' 16. ואמר בי יד על כס יה מלְחָמָה לִיךְ בַּעֲמֶלְךָ מִדֹּד: שמות י' טו 17. וַאֲמַרְתָּ בְּחַזֵּי הַשָּׁמַיִם אֵלֶיךָ גֹּג נְשִׂיא רֹאשׁ מִשָּׁךְ וְתֹכֵל: ויחזקא לח ג אַתָּה בן אֲדָם תִּבָּא עַל גֹּג וַאֲמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהֵים הַנְּנִי אֵלֶיךָ גֹּג נְשִׂיא רֹאשׁ מִשָּׁךְ וְתֹכֵל: ויחזקא לט א מִשָּׁךְ וְתֹכֵל: ויחזקא לט א

עין משפט ונר מצוה

בה א' מיי" מהלכות נדרות ה' יל' סנה עשין ס' טושי"ע אור"ח ס' רכד סעף ה': בו ב מיי' שס טושי"ע שס סעף ו':

בו ג מיי' שס טושי"ע שס סעף ז':

בה ד מיי' שס טושי"ע שס סעף ח':

כפה ה טושי"ע שס סעף ט': לו מ' מיי" מהלכות אסורי ביאה הלכה כ' סנה לחזין קין טושי"ע אור"ח ס' סז סעף א':

^[א] שיק' לעל קודס ד"ה ורחמי דינא, (א) גדיגוני